

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมชนิดหนึ่งที่ชอบอยู่ร่วมกัน เป็นกลุ่มเหมือนสัตว์ตัว ๆ ทั่วไป แต่ลักษณะประการหนึ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ คือ "มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่มีวัฒนธรรม" คือ มีภาษาเป็นสื่อสร้างความเข้าใจ มีขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ศิลปะ วิทยาการ วรรณกรรมต่าง ๆ ทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน สิ่งเหล่านี้รวมเรียกว่า "วัฒนธรรม" ซึ่งวัฒนธรรมที่จะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนทั้งชาตินั้นจะต้องแสดงออกถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสามัคคีกลมเกลียวและศีลธรรมอันดีของคนในชาติ ชาติที่เป็นเอกราชเท่านั้นที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นทั้งสมบัติอันล้ำค่าอย่างหนึ่ง เป็นเอกลักษณ์และศักดิ์ศรีของชาติ แต่ละชาติจะมีวัฒนธรรมซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างกันไปซึ่งถ้าลักษณะพิเศษนี้ถูกทอดทิ้งไป สูญหายไปแล้ว ความเป็นชาติจะคงอยู่ไม่ได้

พระยาอนุมานราชชน (2496: 6) ได้กล่าวถึงเรื่องของวัฒนธรรมไว้ว่า "วัฒนธรรม คือความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติและกิริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวม ลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็น ภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น"

เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นผลจากพฤติกรรมรวมการแสดงออกของมนุษย์ ดังนั้น การที่จะศึกษาหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับมนุษย์จึงต้องศึกษาวัฒนธรรมของมนุษย์ กลุ่มนั้นเพราะ "วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่จะครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่ แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ โดยแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง" (สุพัทธรา สุภาพ 2523: 141)

เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มสังคมที่ใหญ่ คือ เป็นชาติ แต่ละชาติย่อมมี วัฒนธรรมอันเป็นลักษณะร่วมของคนโดยเฉพาะ เรียกว่า วัฒนธรรมรวมหรือวัฒนธรรม ใหญ่ ซึ่งแบ่งออกเป็นวัฒนธรรมย่อย หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมีสาระส่วนใหญ่ของ แบบแผนคล้ายกัน แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อย เช่น วัฒนธรรมทาง ภาษา ภาษาไทยมีโครงสร้างส่วนใหญ่คล้ายคลึงกันทุกภาค แต่บางท้องถิ่นอาจมี ลักษณะปลีกย่อยที่แตกต่างกันไปบ้าง เช่น คำนำหน้าเสียง หรือสำเนียงพูด นอกจากนี้ ยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีการ ละเล่น นิทาน หรือความเชื่อ เป็นต้น อันเป็น ลักษณะของท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมย่อย ดังนั้นการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงเป็นสิ่ง จำเป็นเพราะวัฒนธรรมท้องถิ่น "ทำให้เข้าใจถึงเอกลักษณ์ คือ ความมีอิสระทาง วัฒนธรรม" (กิ่งแก้ว อัครถาวร 2519: 2) และทำให้เข้าใจถึงปัญหาและพฤติกรรม ต่าง ๆ ของคนในท้องถิ่น อันจะเป็นประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา และสังคมอีกด้วย (สุเทพ สุนทรเกษม 2511: ค)

วัฒนธรรมย่อมมีการเรียนรู้ การถ่ายทอด หรือเอาอย่างกันได้ จะโดยรู้ตัว หรือไม่รู้ตัวก็ตาม ปัจจุบันสภาพของสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความเจริญ ทางวัตถุและการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ ทำให้ค่านิยมของคนในชาติ เปลี่ยนแปลง ไปและยอมรับเอาวัฒนธรรมใหม่ ๆ ของต่างชาติมาใช้โดยขาดการพิจารณา ดังนั้นจึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่เราควรจะได้ช่วยกันรักษา ส่งเสริมวัฒนธรรมให้ คงอยู่คู่ชาติต่อไป ซึ่งการรักษาส่งเสริมในที่นี้ก็ย่อมต้องใช้วิจารณญาณว่า วัฒนธรรม บางอย่างก็ควรสงวนรักษาไว้ให้คงที่อยู่ บางวัฒนธรรมก็ต้องการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง เสริมสร้าง เพื่อให้วัฒนธรรมเจริญรุ่งเรืองงามขึ้น

เนื่องจาก มองเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมที่ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งแสดง ถึงเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรีของชาติ ก่อให้เกิดความสามัคคี ช่วยพัฒนาจิตใจ เศรษฐกิจ สังคมอันจะเป็นผลให้เกิดการพัฒนาและความมั่นคงของชาติ ดังนั้น กระทรวงศึกษา- ธิการจึงตั้งให้วิทยาลัยครู สังกัดกรมการฝึกหัดครู เป็นศูนย์วัฒนธรรม โดยให้ค่าเป็น งานทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ และได้กำหนดหน้าที่หรือบทบาทไว้ดังนี้

(กระทรวงศึกษาธิการ 2524: 3)

1. ศึกษา ค้นคว้า และวิจัยงานด้านวัฒนธรรม
2. อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนาและเผยแพร่วัฒนธรรม
3. ส่งเสริมงานประเพณีท้องถิ่น
4. ฝึกอบรมวิทยากรและบุคลากรด้านวัฒนธรรม
5. จัดดำเนินการหอวัฒนธรรมท้องถิ่น
6. หน้าที่อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ

หรือคณะกรรมการ วัฒนธรรมประจำจังหวัด หรือสำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ

การที่จะดำเนินงานใด ๆ ตามบทบาทหรือหน้าที่ของศูนย์วัฒนธรรมอันจะก่อให้เกิดความเจริญในค่านต่าง ๆ นั้น ย่อมต้องอาศัยภาษาเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารภาษา เป็นวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง วัฒนธรรมต่าง ๆ จะยืนยงงอกงามอยู่ได้ต้องอาศัยภาษา เพราะภาษาเป็นสิ่งสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเจริญในค่านต่าง ๆ ของชนแต่ละกลุ่ม วิทยาการทั้งหลายที่สืบทอดกันมาในปัจจุบันนี้ก็ควยอาศัยภาษาเป็นเครื่องมือถ่ายทอดและรักษาไว้ ภาษาไทยของเราจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนไทย เพราะนอกจากจะเป็นภาษาประจำชาติ เป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นชาติ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนไทยทั้งชาติแล้ว ภาษายังเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างคนไทยให้เข้าใจซึ่งกันและกันอีกด้วย

สุจริต เพียรชอบ และส่ายใจ อินทรมพรรย์ (2523: 49) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยว่า

การสอนภาษาไทย ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษา หลักภาษา หรือวรรณคดีก็ตาม จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณีแทรกอยู่ด้วย ครูภาษาไทยจึงควรสร้างบรรยากาศ จัดสภาพการเรียนการสอน ตลอดจนกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตร เพื่อโน้มน้าวน้ำใจให้นักเรียนรักภาษาไทย รักชาติ และคิดที่จะทำนุบำรุงรักษาภาษาไทยและวัฒนธรรมสาขาอื่น ๆ ไว้อย่างดี

แม้ว่าการเรียนการสอนจะมีองค์ ประกอบหลายประการ เช่น หลักสูตร เนื้อหาวิชา วิธีสอนและกิจกรรม เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น แต่ครูผู้สอนก็มีความสำคัญ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2523: 4) กล่าวว่า

ความบกพร่องในการสอนภาษาไทยที่สำคัญที่สุดคือ อารมณ์ความเอาใจใส่ และความพยายามในอันที่จะค้นหาวิธีสอนที่โคจร และการผลิตวัสดุอุปกรณ์ ไม่ก้าวหน้า ซึ่งต้องถือเป็นความรับผิดชอบตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูง รองลงมาจนถึงครูอาจารย์ที่ทำการสอนรวมกัน

กิจกรรมประกอบการเรียนการสอน และแหล่งวิชาการ แหล่งวัสดุอุปกรณ์ เป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนภาษาไทยมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เพราะจะช่วยให้ นักศึกษารู้จักคิดค้นคว้า หาประสบการณ์ในด้านการเรียนการสอนได้มากขึ้น ผู้มีประสบการณ์ด้านการเรียนการสอนภาษาไทยให้ข้อเสนอแนะว่าการเรียนการสอนภาษาไทยนั้น วัสดุอุปกรณ์ แหล่งวิทยากร เป็นสิ่งสำคัญ สุจริต เพียรชอบ และสบายใจ อินทร์มพรรย์ (2523: 41) ให้ข้อคิดว่า

ครูภาษาไทย ควรเป็นครูแหล่งวิทยากรคือ ทั้งที่เป็นบุคคล (Human resources) สถาบัน (Institution resources) และที่เป็นเอกสาร (Documental Resources) และนำแหล่งวิทยากรเหล่านั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน

ในวิทยาลัยครู แหล่งวิทยากรที่สำคัญ นอกจากจะได้แก่ห้องสมุดของวิทยาลัยแล้ว ศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยก็เป็นแหล่งวิทยากรอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งน่าจะได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านการเรียนการสอนภาษาไทยให้มาก แต่จากการวิจัย ของ วิมล คำศรี (2522) เรื่องการสอนคติชนวิทยาในวิทยาลัยครูภาคใต้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มวิชาภาษาไทยที่จะใช้ศูนย์วัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์มากที่สุดวิชาหนึ่ง พบว่า วิธีสอนและกิจกรรมจะมีประสิทธิภาพสูงถ้าใช้วิธีสอนแบบฝึกปฏิบัติจริง แบบ ศูนย์ การเรียน แบบสาธิต แบบอภิปราย และควรมีกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง แหล่งวิชาการในห้องดิน ผลงานของนักศึกษา และศูนย์วัฒนธรรมของวิทยาลัยครู มีคุณค่าต่ออารเรียนการสอนคติชนวิทยามากที่สุด แต่ครูอาจารย์ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

อนึ่ง นโยบายของกรมการฝึกหัดครู พ.ศ. 2525 - 2529 ในด้านการผลิตครู ข้อ 1, 2 และ 4 ระบุไว้ว่า

1. เร่งรัดและส่งเสริมให้วิทยาลัยครู ผลิตครูให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เป็นครูที่ค้ำความที่สังคมปรารถนา

2. ส่งเสริมให้วิทยาลัยครูเป็นศูนย์กลางการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อรักษาเอกลักษณ์อันดีงามของท้องถิ่นให้คงไว้

4. ส่งเสริมให้วิทยาลัยครูเป็นแหล่งบริการชุมชน ในด้านศิลปกรรม วัฒนธรรม วิชาการ วิชาชีพ และทักษะความสามารถพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการยกมาตรฐานการดำรงชีพของประชาชนในชุมชนชนบท

จากข้อคิดเห็นของนักวิชาการหลายท่าน รวมทั้งนโยบายของกรมการฝึกหัดครู แสดงให้เห็นว่า แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น เป็นสิ่งจำเป็นมากที่จะช่วยให้การเรียนการสอนภาษาไทยในวิทยาลัยครู มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมองเห็นความสำคัญของศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครู ซึ่งถือว่าเป็นทั้งแหล่งวิชาการ วิทยาการ วัสดุอุปกรณ์ว่าน่าจะมีบทบาทต่อการเรียนการสอนภาษาไทยในวิทยาลัยครูมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา "ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาไทยในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคเหนือ" เพื่อศึกษาว่า โดยสภาพที่เป็นจริงแล้ว ศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูมีบทบาทต่อการเรียนการสอนภาษาไทยอย่างไรบ้าง อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์วัฒนธรรมที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาไทยอย่างไร ตลอดจนศึกษาถึงข้อเสนอนี้... เกี่ยวกับบทบาทของศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาไทย อันจะช่วยให้การเรียนการสอนภาษาไทยได้ผลดี มีประสิทธิภาพ ศูนย์วัฒนธรรมที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูนครสวรรค์ วิทยาลัยครูกำแพงเพชร วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ วิทยาลัยครูพิบูลสงครามพิษณุโลก วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ วิทยาลัยครูลำปาง วิทยาลัยครูเชียงใหม่ และวิทยาลัยครูเชียงราย เหตุที่เลือกศึกษา เพราะวิทยาลัยครูทั้ง 8 แห่งนี้ อยู่ในกลุ่มเดียวกัน และมีศูนย์วัฒนธรรมทุกวิทยาลัยครู ประกอบกับยังไม่มีผู้ใดศึกษาถึงบทบาทของศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครู ที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาไทยมาก่อน

วัตถุประสงค์ของการค้นคว้าวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็น ของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของ ศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครู ที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาไทย ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของ ศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครู ที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาไทย ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคเหนือ

ขอบเขตของการค้นคว้าวิจัย

ศึกษาเฉพาะความคิดเห็นและความต้องการของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของ ศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครู ที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาไทย ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคเหนือ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. คำอย่างประชากรที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัย ถือว่าเป็นคำอย่างประชากรที่เป็นตัวแทนที่ศึกษาได้
2. ถือว่าแบบสอบถามที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ ครอบคลุมกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย และบทบาทของศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครู

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการค้นคว้าวิจัย

1. ได้แนวทางในการปรับปรุง การเรียนการสอนภาษาไทย โดยใช้ศูนย์วัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์ใหม่มากที่สุด
2. เป็นแนวทางสำหรับผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับศูนย์วัฒนธรรม ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตลอดจนผู้สนใจในการช่วยกันปรับปรุงแก้ไข บทบาทการดำเนินงาน

ของศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครู ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาไทยและวิชาอื่น ๆ เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครู

3. เป็นแนวทางแก่ผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูในด้านอื่น ๆ ก่อไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัย

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด หรือการลงความเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ภายหลังจากการที่บุคคลนั้นได้รับประสบการณ์ในเรื่องนั้น หรือสิ่งนั้นมาแล้ว ซึ่งมีทั้งในลักษณะนิมิต (Positive) คือสนใจ พอใจ นิยมชมชอบ สนับสนุน และปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ และในลักษณะนิเสธ (Negative) คือ เบื่อหน่าย ไม่พอใจ ไม่สนใจ ซัดแย้ง ไม่ร่วมมือ หรือปฏิบัติตาม

บทบาท หมายถึงหน้าที่หรือเงื่อนไขที่จะต้องกระทำและบรรดาสีทธิต่าง ๆ ที่ได้มาพร้อมตำแหน่ง ในที่นี้หมายถึงบทบาทของศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครู 5 ประการ คือ

1. ศึกษาค้นคว้าและวิจัยงานด้านวัฒนธรรม
2. อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนาและเผยแพร่วัฒนธรรม
3. ส่งเสริมงานประเพณีท้องถิ่น
4. ปกป้องมรดกวิทยาการและบุคลากรด้านวัฒนธรรม
5. จัดดำเนินการหอวัฒนธรรมท้องถิ่น

ศูนย์วัฒนธรรม หมายถึง ศูนย์วัฒนธรรมที่กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งขึ้นในสถานศึกษา ในที่นี้หมายถึงศูนย์วัฒนธรรมที่จัดตั้งขึ้นในวิทยาลัยครู

วิทยาลัยครูกลุ่มภาคเหนือ หมายถึง วิทยาลัยครู 8 แห่ง ที่จัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันได้แก่ วิทยาลัยครูนครสวรรค์ วิทยาลัยครูกำแพงเพชร วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ วิทยาลัยครูพิษณุโลก วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ วิทยาลัยครูลำปาง วิทยาลัยครูเชียงใหม่ และวิทยาลัยครูเชียงราย

การเขียนการสอนภาษาไทย หมายถึงการเขียนการสอนภาษาไทยในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง และระดับปริญญาตรี ตามหลักสูตรสภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519

อาจารย์ หมายถึงอาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทยในวิทยาลัยครู

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงและระดับปริญญาตรี ที่เลือกเรียนวิชาภาษาไทยเป็นวิชาเอก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย